

**Програм за унапређење положаја
младих Општине Шид
2024 - 2027.**

САДРЖАЈ

- УВОД
- РАДНА ГРУПА ЗА ИЗРАДУ ПРОГРАМА ЗА МЛАДЕ
- ПРАВНИ ОСНОВ И ПЛАНСКИ ОКВИР
- ОПИС ПОСТОЈЕЋЕГ СТАЊА
- ПРОМЕНА КОЈА СЕ ПОСТИЖЕ СПРОВОЂЕЊЕМ ПРОГРАМА
- ВИЗИЈА
- ЦИЉЕВИ ПРОГРАМА
- АНАЛИЗА ЕФЕКТА ОПЦИЈА ЗА ОСТВАРИВАЊЕ ПОСЕБНИХ ЦИЉЕВА
- МЕРЕ ЗА ОСТВАРИВАЊЕ ПОСЕБНИХ ЦИЉЕВА И АНАЛИЗА ЕФЕКТА МЕРА
- МЕХАНИЗАМ ЗА СПРОВОЂЕЊЕ МЕРА И НАЧИН ИЗВЕШТАВАЊА О РЕЗУЛТАТИМА СПРОВОЂЕЊА ПРОГРАМА
- ИНФОРМАЦИЈЕ О РЕЗУЛТАТИМА КОНСУЛТАТИВНОГ ПРОЦЕСА И ЈАВНОЈ РАСПРАВИ
- ПРОЦЕНА ФИНАНСИЈСКИХ СРЕДСТАВА ПОТРЕБНИХ ЗА СПРОВОЂЕЊЕ ПРОГРАМА
- ОБЈАВЉИВАЊЕ

УВОД

Унапређење положаја младих представља есенцијални корак ка изградњи бољег, здравијег и перспективнијег друштва. Млади људи, са својом енергијом, иновативношћу и стратешким размишљањем, представљају главну покретачку снагу која може томе да допринесе.

Због тога је важно, да им се са највишег нивоа пружи подршка и омогуће услови како би могли да изразе своје таленте и визије.

Програм којим се унапређује положај младих у Општини Шид, означава почетак нове епохе у којој млади људи нису само будућност, већ и снага која одмах може донети позитивне промене. Овај програм, као основни и свеобухватни инструмент за унапређење положаја младих, помоћи ће нам да отклонимо уочене проблеме и постигнемо жељене циљеве, како би се младима обезбедили бољи услови за образовање, запошљавање, учешће у друштвеним и политичким процесима и простор за развијање њихових талената и идеја.

РАДНА ГРУПА ЗА ИЗРАДУ ПРОГРАМА ЗА МЛАДЕ

Председник Општине Шид је решењем Број: 016-52/IV-05/2023 од 18. септембра 2023. године, формирао је Радну групу за израду Програма (у даљем тексту: Радна група), коју су поред представника општинске управе, чинили и представници Дома здравља, Гимназије „Сава Шумановић“, Техничке школе „Никола Тесла“, Центра за социјални рад, Црвеног крста, Националне службе за запошљавање, Спортског савеза Шид и Културно – образовног центра.

Задатак Радне групе је био да спроведе анализу стања у области, идентификује кључне проблеме (са њиховим узроцима и последицама) и жељене циљеве, као и мере и активности за њихово спровођење. На основу свега наведеног, Радна група је утврдила Нацрт програма са припадајућим акционим планом који ће бити представљен јавности на јавној расправи.

ПРАВНИ ОСНОВ И ПЛАНСКИ ОКВИР

Плански оквир

Стратегија Европске уније за младе за период 2019 – 2027

Савет Европске уније је усвојио Стратегију Европске уније за младе за период 2019 – 2027 (2018/С 456/01) којом се пружа оквир циљева, приоритета, кључних подручја и мера за сарадњу у оквиру политике за младе, који је намењен свим релевантним чиниоцима, уз дужно поштовање њихове надлежности и начела супсидијарности.

Реализацијом активности планираних Стратегијом се тежи стварању услова који ће омогућити:

- пружање подршке младим људима да изграде сопствени живот, уз подстицање њиховог личног развоја и аутономије, повећање отпорности младих на изазове и пружање подршке у изградњи животних вештина како би функционисали у свету који се постојано мења;

- подстицање младих да буду активни грађани и стварање услова који ће им то омогућити, грађана који су солидарни и носиоци позитивних промена које су усаглашене са вредностима ЕУ и европским идентитетом;
- унапређења политика које имају утицај на младе у свим секторима, посебно у области запошљавања, образовања, здравља и социјалне инклузије;
- допринос у искорењивању сиромаштва младих и свих форми дискриминације, уз подстицање социјалне инклузије.

План развоја Аутономне покрајине Војводине 2023 – 2030

Скупштина Аутономне покрајине Војводине је на седници одржаној 19. априла 2023. године усвојила План развоја Аутономне покрајине Војводине 2023 - 2030. године (у даљем тексту: План развоја АП Војводине). И у овом документу млади су препознати као веома значајан чинилац развоја. У овом документу је истакнуто, да је у складу са негативним демографским трендовима и категорија младог становништва у континуираном паду, те се самим тим смањује и учешће младе популације на тржишту рада. Контингент младих на подручју АП Војводине у 2021. години бележи смањење за 17.500, односно за 8,5%, у поређењу са 2016. годином (контингент мушког младог становништва пао је за 8,36%, а контингент женског – за 8,4%). Истовремено, због пада смањења броја активних младих, стопа активности повећана је и износила је 38% (45% – за мушкарце и 30% – за женско становништво), што је знатно побољшање у поређењу са 2015. годином. Стопа запослености младог становништва у 2021. години износила је 29%, што је за 10,4 процентних поена више него у 2015. години. Стопа незапослености младих износи 23,2% и нижа је за 16 процентних поена у односу на 2015. годину, док је стопа неактивности знатно смањена (7,2 процентна поена) и у 2021. износила је 62%.

У складу са наведеним подацима, у оквиру Плана развоја АП Војводине дефинисано је неколико мера које се непосредно односе на младе:

- **Развојни правац 1. Војводина, место високог животног стандарда**
 Циљ 2: Повећана конкурентност пољопривреде
 Мера 2.4: Унапређивање услова и квалитета живота за опстанак газдинстава на селу и привлачење младих жена и мушкараца за живот у селу
 Циљ 4: Квалитетно образовање
 Потциљ 4.4 – До 2030. године знатно повећати број младих и одраслих, који имају одговарајуће вештине, укључујући техничке и стручне, за запошљавање, достојне послове и предузетништво
 Циљ 8: Достојанствен рад и економски раст
 Потциљ 8.6: До 2030. године битно смањити удео младих који нису ни запослени, нити у процесу образовања или обуке.
- **Развојни правац 4. Интеркултурална Војводина по мери грађана**
 Циљ 10: Успостављено доступно и функционално образовање, као и целоживотно учење усклађено с потребама тржишта рада и изазовима технолошког развоја
 Мера 10.1: Унапређивање доступности предуниверзитетског образовања и васпитања у АП Војводини
 Мера 10.3: Унапређивање запошљивости младих и њихових компетенција и стварање културе и доступности целоживотног учења.

План развоја Општине Шид 2022 – 2028. године

План развоја Општине Шид 2022 – 2028. године, представља кровни дугорочни документ развојног планирања, урађен у складу са документима развојног планирања и јавним политикама на републичком и регионалном нивоу, а пре свега са циљевима датим у оквиру Агенде 2030 (Циљеви одрживог развоја) и преговарачких поглавља ЕУ.

Предметни план, састоји се од **три развојна правца: Комунална инфраструктура и услуге у служби заштите животне средине и унапређења квалитета живота, Економски развој и Друштвени развој**, у оквиру којих је дефинисано **14 приоритетних циљева**. Када је у питању омладинска политика, најзначајнији су:

- **Приоритетни циљ 7 - Стварање услова за повећање запослености и плата и достојанствен рад за све становнике општине**
Мера 7.2: Унапређење услова за одрживо запослење младих људи кроз активне мере политике само/запошљавања.

Циљ спровођења мере је повећање броја запослених младих људи кроз системе образовања и доквалификације према захтевима послодаваца, уз активирање вештина које млади поседују из различитих области доводи до одрживог запослења. Идеја оваког приступа је да се постигне максимална продуктивност и запосленост и омогући останак младих у Шиду, уз смањење учешћа незапослених младих који нису у систему даљег образовања или обука за посао. Мера која је информативно – едукативног карактера ће се спровести кроз организовање обука и саветодавну подршку младима приликом професионалне оријентације у фази образовања али и укључивања на тржиште рада унапређење подршке и комуникације средњих школа и привреде.

- **Приоритетни циљ 8 - Унапређење услова за развој пољопривредних и прерађивачких активности**
Мера 8.4: Унапређење руралног развоја кроз подршку едукативне активности и програме сарадње и умрежавања

Циљ предметне мере је да се подстакне и успостави активна сарадњу са локалним актерима, с обзиром да се бржи рурални развој огледа у унапређењу пољопривредне производње и доприноси бољем квалитету живота у руралним подручјима. Једна од активности у оквиру мере, подразумева давање у закуп земљишта младим пољопривредницима на преласку са ратарства у интензивну производњу (воћарство, повртарство на отвореном и затвореном простору, цвећарство, лековито биље, сточарство итд).

- **Приоритетни циљ 10 – У Општини Шид успостављен квалитетан образовни систем заснован на принципима инклузивности**
Мера 10.3: Пружање помоћи у доквалификацији, преквалификацији и целоживотном учењу

Мера је заснована на едукацији кадрова који могу да одговоре захтевима тржишта и принципима ефикасности и ефективности и има директан утицај на квалитет и примену стеченог знања, те стварање услова за што већу упосленост свих категорија становништва. У оквиру мере дефинисана је ативност Неформална едукација младих у области предузетништва, која ће допринети унапређењу њихових знања и повећању шанси за успешно покретање сопственог посла.

- **Приоритетни циљ 11 – Повећање доступности и квалитета социјалних услуга у локалној заједници**

Мера 11.1: Унапређење постојећих и увођење нових социјалних услуга на основу локалних потреба

Предметна мера између осталог подразумева унапређење услуга социјалне заштите, кроз увођење нове услуге за млада и стара лица – услуга дневног боравка, која ће бити омогућена након што се изгради нови објекат.

Стратегија за младе у Републици Србији за период од 2023. до 2030. године

Најзначајнији плански документ за спровођење омладинске политике на републичком нивоу¹, састоји од једног општег и пет посебних циљева, као и мера и активности који су детаљније разрађени Акционим планом за период 2023 – 2025. године. Циљеви овог документа, посебно су узети у обзир приликом израде Програма, како би се у потпуности примениле одредбе члана 23. Закона о планском систему Републике Србије којима је регулисана међусобна усклађеност планских докумената од републичког, преко покрајинског до локалног нивоа. За Програм су нарочито значајни следећи циљеви из ове стратегије:

Посебан циљ 3: Млади су активни учесници друштва на свим нивоима;

Посебан циљ 4: Млади имају равноправне могућности и подстицаје да развијају своје потенцијале и компетенције, који доводе до социјалног и економског осамостаљивања;

Посебан циљ 5: Створени услови за здраво и безбедно окружење и социјално благостање младих.

ОПИС ПОСТОЈЕЋЕГ СТАЊА

Подаци о становништву

Према подацима Републичког геодетског завода за 2021. годину, Општина Шид се простире на територији од **687 km²**. Демографски гледано Општина Шид спада у ред ниско насељених општина у којој је према попису из 2002. године живело 38.973 становника, 2011. године 34.188 становника, а према попису из 2022. године у **општини живи 27.894 становника**. Према упоредним подацима са пописа, број становника општине константно опада. За последњих 20 година, број становника се смањио за 11.079 становника, што је скоро 30 % становништва мање. Главни разлог за смањење броја становника у Општини Шид је негативна стопа природног прираштаја, као и иселјавања становника у веће градове у Србији и иностранство. Наведени демографски подаци указују на неповољан утицај на све сфере друштвено-економског живота, боравак и останак младих у Шиду.

Табела 1²: Број становника

Година пописа	Градско	Остало	Укупно становништво
2002.	16311	22662	38973
2011.	14893	19295	34188

¹ „Службени гласник РС” број 9/23

² Извор – Републички завод за статистику <https://www.stat.gov.rs/sr-Latn/oblasti/popis/popis-2011/popisni-podaci-eksel-tabele>

2022.	12618	15276	27894
--------------	--------------	--------------	--------------

Табела 2³: Старосна структура становништва

КАТЕГОРИЈЕ		Попис 2002. године		Попис 2011. године		Попис 2022. године	
		Број	Удео у укупном становништву (%)	Број	Удео у укупном становништву (%)	Број	Удео у укупном становништву (%)
УКУПНО	Укупно	38973	100	34188	100	27894	100
	мушко	18961	48,6	16788	49	13660	49
	женско	20012	51,4	17400	51	14234	51
0-4	Укупно	1785	5	1452	4	1110	4
	мушко	889	2	769	2	580	2
	женско	896	2	683	2	530	2
5-9	Укупно	2105	5	1497	4	1274	5
	мушко	1077	3	764	2	649	2
	женско	1028	3	733	2	625	2
10-14	Укупно	2432	6	1688	5	1314	5
	мушко	1229	3	851	2	701	3
	женско	1203	3	837	2	613	2
15-19	Укупно	2721	7	1998	6	1310	5
	мушко	1435	4	1010	3	690	2
	женско	1286	3	988	3	620	2
20-24	Укупно	2554	7	2155	6	1264	5
	мушко	1311	3	1130	3	633	2
	женско	1243	3	1025	3	631	2
25-29	Укупно	2346	6	2192	6	1371	5
	мушко	1242	3	1208	4	726	3

³ Извор – Републички завод за статистику [Општина Шид](#)

	женско	1104	3	984	3	645	2
--	--------	------	---	-----	---	-----	---

Табела показује да деца и млади чине заједно 29% од укупног броја становништва, и то: деца од 0-14 година чине 14%, а млади између 15 и 29 година, 15% становништва. Старије старосне групе чине чак 70% становништва. На основу наведених података може се закључити да старосна структура општине није најповољнија за младе због значајног процента старијег становништва којег има два пута више него деце (до 14 година старости) и младих становника (између 15 и 29 година старости).

Табела 3: Подаци о стручној спреми

КАТЕГОРИЈЕ		УКУПНО	МУШКАРЦИ	ЖЕНЕ
	<u>УКУПНО</u>	24.196	11.730	12.466
СТЕПЕН СТРУЧНЕ СПРЕМЕ	Без школске спреме	255	60	195
	Непотпуно основно образовање	1672	494	1178
	Основно образовање	6057	2667	3390
	Средње образовање - гимназија	919	334	585
	Средње образовање у трајању краћем од 4 године	5389	3265	2124
	Средње образовање у трајању од 4 године	668	3394	3294
	Специјализација после средњег образовања	125	101	24
	Више образовање	1093	499	594
	Високо образовање	1942	888	1054
	Непознато	56	28	28

Из табеле закључујемо, да је највећи број радно способног становништва има основно образовање 6.057 људи и средње образовање у трајању мање од четири године 5.389 људи. Када се ове цифре саберу, добија се број од 11.446 особа, што износи око 47% од укупног броја радно способног становништва.

Табела 4: Структура незапослених лица према степену образовања⁴.

НЕЗАПОСЛЕНА ЛИЦА				
КАТЕГОРИЈЕ		УКУПНО	ЖЕНЕ	МУШКАРЦИ
	<u>УКУПНО</u>	<u>1513</u>	<u>840</u>	<u>673</u>
СТЕПЕН СТРУЧНЕ СПРЕМЕ	I	538	273	265
	II	90	39	51
	III	295	163	132
	IV	441	271	170
	V	6	1	5
	VI-1	30	17	13
	VI-2	45	29	16
	VII-1	69	51	18
VII-2	2	1	1	

⁴ Извор: НСЗ, септембар 2023. године

Према евиденцији НСЗ испостава Шид, у септембру 2023. године највећи број лица на евиденцији незапослених има I степен стручне спреме (35,5%), потом су лица са IV степеном (29 %) и III степеном стручне спреме (19,4%). Лица са завршеним факултетом чине 7,7 % од укупног броја незапослених лица. Удео жена у укупној незапослености износи око 55,5%.

Табела 5: Структура незапослених младих⁵

СТРУКТУРА НЕЗАПОСЛЕНИХ ЛИЦА ОД 15 ДО 29 ГОДИНА				
КАТЕГОРИЈЕ		УКУПНО	ЖЕНЕ	МУШКАРЦИ
	<u>УКУПНО</u>	<u>238</u>	<u>136</u>	<u>102</u>
СТЕПЕН СТРУЧНЕ СПРЕМЕ	I	46	22	24
	II	3	3	-
	III	54	23	31
	IV	96	58	38
	V	-	-	-
	VI-1	-	-	-
	VI-2	16	13	3
	VII-1	23	17	6
	VII-2	-	-	-

Према евиденцији НСЗ испостава Шид из септембра 2023. године, на листи се налази укупно 238 незапослених лица старости од 15 до 29 година. У овој структури највећи проценат заузимају млади са завршеном средњом школом (III и IV степен) и то 63%, док млади са завршеним факултетом учествују са 16,3 % у укупном броју незапослених лица старости од 15 до 29 година.

Табела 5: Незапослени према полу и старости

НЕЗАПОСЛЕНА ЛИЦА			
СТАРОСНА СТРУКТУРА	УКУПНО	ЖЕНЕ	МУШКАРЦИ
15-19 година	46	17	29
20-24 година	99	61	38
25-29 година	100	63	37
30-34 година	117	75	42
35-39 година	145	91	54
40-44 година	168	101	67
остали	850	450	400

Према последњим подацима НСЗ Шид, на крају септембра 2023. године на евиденцији је било укупно 1513 незапослених лица. Од старосних категорија најбројнија је она од 60 до 65 година живота (56,1 %). Код жена је најбројнија категорија од 55 до 59 година живота са 14,2%. Категорија младих до 30 година чини 16 % од укупног броја незапослених лица. Стопа незапослености младих значајно се смањила у односу на период од 2015. године

⁵ Извор: НСЗ

до данас и има и даље исту тенденцију. Ипак треба напоменути да **пад стопе незапослености младих није само последица повећања броја запослених, већ и сталне емиграције ове категорије становништва.**

Кључни партнери за спровођење омладинске политике

Табела 6: Приказ субјеката омладинске политике у Општини Шид

СЕКТОР	ОПИС СТАЊА
Локална самоуправа	Општина Шид жели да се бави питањима младих кроз рад Канцеларије за младе. Радно место координатора је систематизовано, али није попуњено. Одлука о формирању Канцеларије за младе је донета још 2008. године, али канцеларија није континуирано радила и потребно је ревитализовати рад канцеларије за младе која ће спроводити програме и активности за младе, и то ће представљати једну од мера. Општина Шид обезбеђује информисање младих преко званичних страница школа као и преко свог сајта www.sid.rs . Општина је оснивач неколико јавних установа чије услуге користе млади, и то: Народна библиотека „Симеон Пишчевић”, Установа за физичку културу и спортску рекреацију „Партизан” Шид и Културно образовни центар. Општина организује сарадњу и са другим институцијама од значаја за младе које нису на њеној територији, посебно са Покрајинским секретаријатом за спорт и омладину и Министарством туризма и омладине.
Социјална заштита	Центар за социјални рад „Шид” у Шиду је основан 1979. године као радна организација, а од 1991. године као јавна установа у складу са законом о јавним службама. Центар за социјални рад „Шид” у Шиду одлучује о остваривању права корисника утврђених Законом о социјалној заштити и о коришћењу услуга социјалне заштите које обезбеђује Република Србија, Аутономна покрајина и јединица локалне самоуправе (општина) и врши друге послове утврђене законом и прописима донетим на основу закона. На активној евиденцији Центра за социјални рад „Шид” у Шиду у току 2022. године евидентирано је 3625 корисника, од чега 576 деце, 193 младих, 2245 одраслих и 611 старијих. Највећи број младих је у области новчаних социјалних помоћи (новчана социјална помоћ и једнократна новчана помоћ). Број младих који се налазе под старатељском заштитом је 15. Број младих који су особе са инвалидитетом је 15. Број младих жртава насиља је један.
Образовање	Општина Шид има пет основних школа и то три школе у сеоским подручјима: О.Ш. „Филип Вишњић” у Моровићу, О.Ш. „Вук Караџић” у Адашевцима, О.Ш. „Сава Шумановић” у Ердевику и две основне школе у Шиду: О.Ш. „Бранко Радичевић” и О.Ш. „Сремски фронт”. Поред ових школа постоји основна школа „Јован Јовановић Змај” - школа за децу са сметњама у развоју и основна музичка школа „Филип Вишњић”. У Шиду постоје две средње школе, Гимназија „Сава Шумановић” и Техничка школа „Никола Тесла” и обе су стационарне у градском подручју. Основне школе (5) похађа укупно 2026 ученика, док средње школе похађа укупно 650 ученика у школској 2023/2024. години. Све школе имају формиране ђачке парламенте.

<p>Запошљавање</p>	<p>Законом и општим актима НСЗ дефинисана је основна делатност НСЗ, која обухвата:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Послове запошљавања: <ul style="list-style-type: none"> - обавештавање о могућностима и условима за запошљавање; - посредовање у запошљавању у земљи и иностранству; - професионална оријентација и саветовање о планирању каријере; - спровођење мера АПЗ и - издавање дозволе за рад странцима и лицима без држављанства. 2. Вођење евиденција у области запошљавања 3. Професионалну рехабилитацију и подстицање запошљавања особа са инвалидитетом, 4. Осигурање за случај незапослености. <p>НСЗ у општини Шид спроводи своје активности преко Испоставе Шид која је део Филијале НСЗ Сремска Митровица (за цео Срем).</p> <p>У Испостави Шид је тренутно запослено два саветника за посредовање у запошљавању и један евидентичар. Испостава Шид пружа својим клијентима (незапосленима и послодавцима) све услуге које су део основне делатности, са разликом што се у Испостави Шид не доносе одлуке по програмима и мерама АПЗ, већ је за то надлежна филијала Сремска Митровица.</p>
<p>Здравство</p>	<p>Дом здравља Шид је основан 1953. године као здравствена установа примарног нивоа здравствене заштите на територији општине Шид. На територији општине Шид не постоји установа секундарног нивоа здравствене заштите, а најближа је Општа болница Сремска Митровица, која је удаљена око 50км. У оквиру делокруга свог рада, Дом здравља Шид, у свом саставу, има и Здравствену станицу у Ердевику и Здравствене амбуланте у 17 околних места. Кадровска структура обухвата укупно 43 лекара, међу којима су и доктори специјалисти интерне медицине, психијатар, физијатар, офталмолог, оториноларинголог, педијатар, стоматолог, гинеколог, радиолог, специјалиста опште медицине, специјалиста медицине рада, као и психолог сарадник. Деца и млади се лече у Служби за здравствену заштиту деце и школске деце Дому здравља у Шиду до навршених 18 година, односно по поласка на факултет. Након тога уколико се запосле иду код изабраног лекара у Служби за здравствену заштиту одраслог становништва, а уколико упишу факултет картон се пребацује у студентску Поликлинику у граду у којем студирају. Деца и млади уколико има потребе за специјалистичким прегледима се упућују у ДЗ Шид, код специјалиста које ДЗ Шид поседује, а уколико има потребе за специјалистичким прегледима код специјалисте којег нема у нашој здравственој установи, упућују се у Општу болницу Сремска Митровица. Уколико педијатар процени да дете мора да иде код специјалисте у Београд или Нови Сад, даје одговарајући упут који мора бити оверен од лекарске комисије.</p>
<p>Култура</p>	<p>Културно - образовни центар Шид је водећа институција културе у општини, средиште културних догађаја и организатор бројних манифестација и програма. Основана је 1960. године, као Раднички универзитет, 1974. постаје Раднички универзитет „Никола Влашки“, све до 1990. године када мења назив у Културно образовни центар (у даљем тексту: КОЦ).</p> <p>Основна улога КОЦ-а је организација музичких и фолклорних концерата, ликовних изложби, позоришних представа, разних предавања, књижевних вечери, филмских пројекција..., са циљем подстицања и развоја културних и естетских вредности, едукације и креативног провођења слободног времена грађана свих генерација. Под</p>

	<p>окриљем КОЦ-а делују бројне секције стваралачког, уметничког и забавног карактера попут Српског културно – уметничког друштва „Свети Сава”, Народног оркестра, хора „Хоршидеја”, Аматерског позоришта „Бранислав Нушић” и окупљају око 300 чланова дечјег, млађег и старијег узраста.</p> <p>Улога КОЦ-а у развоју и образовању деце и омладине је изузетно значајна. Кроз културу, која им помаже да открију и усавшавају таленте, да се упознају са различитим културним изразима и да стекну нова знања, развијају се у креативне и самосвесне личности. СКУД „Свети Сава” има неколико група млађег, средњег и старијег узраста, а много младих укључено је и у рад АП „Бранислав Нушић”.</p> <p>Током целе године, КОЦ у којем тренутно ради 14 запослених и неколико сарадника, има изузетно значајну улогу у културном животу. Почев од организације дочека традиционалне и православне Нове године, „Светосавског концерта”, општинских смотри рецитатора, фолклора, ликовног и драмског стваралаштва, затим „Сремска куленијада”, „Јастребићеви сусрети”, „Видовдански сусрети”, „Дечје и Шидско културно лето”, „Дечја недеља”, Ликовна колонија „На путевима Саве Шумановића”, „Вишњићеви дани”, Михољски сусрети села”, до прославе Дана ослобођења града, 6. децембра. Мултиетничност и мултикултуралност наше средине налаже нам организацију разноврсних програма и очување културне традиције и обичаја свих народа. КОЦ Шид уз остале културне установе (Галерија слика „Сава Шумановић”, Музеј наивне уметности „Илијанум”, Народна библиотека „Симеон Пишчевић”) на најбољи начин презентује културне вредности и традицију Шида и шидске општине. Делатност КОЦ-а се шири. Савремени токови, све модерније технологије, развој друштвених мрежа и потреба за брзом информисаношћу, трагају за новим моделима презентације културне делатности те се јавност са делатностима КОЦ-а упознаје и на фејсбуку и инстаграму, као и захваљујући доброј сарадњи са медијским кућама „Коперникус РТВ” и „Сремска ТВ”.</p> <p>Аматерско позориште „Бранислав Нушић” велику пажњу посвећује раду са најмлађима, децом са посебним потребама, средњошколцима, студентима, радницима и пензионерима. Дуги низ година организује међународни позоришни фестивал под називом „Свратиште у позориште”, који је до сада угостио бројна позоришта из Македоније, Хрватске, БиХ, Словеније и целе Србије, окупио је много младих, креативних људи уједињених у намери да овај вид уметности допринесе културном уздизању, промоцији умећа да се прича преточи у улогу, реч и дело, те да позориште постане мултикултурално средиште за неговање и популаризацију културе. На програму су бројне представе и радионице, а покренута је и луткарска сцена, по идеји луткара Цветина Аничича, који је дипломирао на Националној академији за филм и позориште у Софији, на одсеку глумац – луткар. Аматерско позориште „Бранислав Нушић” је протеклих година гостовало у Москви, Бечу, Линцу, Софији, Постојни, Вису, Сплиту, Темишвару, Мостару, Колашину, а у представама које је изнедрило уживали су и мештани Београда, Новог Сада, Ниша, Шапца, Крагујевца, Смедерева, Суботице, Апатина, Краљева, Алексинца, Сокобање итд.</p>
<p>Цивилни сектор</p>	<p>Црвени крст Шид је саставни део Црвеног крста Војводине и Црвеног крста Србије. Кроз многобројне активности делује кроз седам области рада и то: промоција добровољног давалаштва крви, прва помоћ, здравствено превентивна делатност, социјална делатност, деловање у несрећама, служба тражења и рад са подмлатком и омладином. Ученици основних и средњих школа у општини Шид активно се</p>

	укључују у програмске активности организације од учешћа на квизи „Шта знаш о здрављу и Црвеном крсту“, едукацијама о здрављу, болестима зависности, превенцији ХИВ/АИДС-а, вршњачкој едукацији у програму Борба против трговине људима и сл. Разна превентивна предавања о болестима зависности, заштити од ХИВ инфекције, дијабетесу, кардиоваскуларних обољења и др. Реализују се у сарадњи са здравственим радницима, Друштвом за борбу против шећерне болести, Друштвом за борбу против рака, а едукације младих волонтера као вршњачких едукатора такође даје добре резултате у одржаним радионицама, трибинама и предавањима.
Спорт	У општини Шид има 45 спортских удружења, и то: 20 фудбалских клубова, два рукометна клуба (мушки и женски), два одбојкашка клуба (мушки и женски), два бицикличка клуба, два карате клуба, два тениска клуба (мушки и женски), један стонотениски клуб, један кајак кану клуб (мушки и женски), два шаховска клуба, један боћарски клуб, један боксерски клуб (мушки и женски), један пливачки клуб, једно планинарско друштво и један кошаркашки клуб. У клубовима тренира укупно 1560 спортиста, од тога скоро 90% чине деца и млади.

Анализа постојећих услуга за младе

Последњих година, у организацији НСЗ реализовано је неколико програма за младе који су дали добре резултате: Стручна пракса, Моја прва плата, Програм приправништва, Самозапошљавање, Запошљавање теже запошљивих категорија и Јавни радови. У наредном периоду НСЗ ће реализовати ове програме по потреби и у складу са расположивим ресурсима.

Установа за физичку културу и спортску рекреацију „Партизан“ Шид је у претходне три године спровео многобројне активности за све категорије становништва, од којих се поједине односе искључиво на младе. Све активности представљене су у **Табели 7.**

Назив програма/активности	Издвојена средства
Спортске игре младих	250.000 рсд
Турнир у малом фудбалу	400.000 рсд
Турнир у баскету 3x3	150.000 рсд
Меморијални турнир у фудбалу „Мирослав Бојић Бојке“	100.000 рсд
Првенство Војводине у боксу	60.000 рсд
Промоција спорта на води Jet ski, обука младих и деце да управљају скутером	300.000 рсд
Дечији полигон за децу од 5 и 6 година на дан спорта	50.000 рсд
„Буди здрава вежбај са нама“ школовање фитнес инструктора и три месеца бесплатног програма фитнеса за девојке и жене у Шида	150.000 рсд
Школовање оперативних тренера	400.000 рсд
Школовање фитнес инструктора	80.000 рсд
Подршка школама спорта у спортској опреми и реквизитима	500.000 рсд
Подршка основним и средњим школама у опреми и реквизитима	300.000 рсд
Подршка спортским клубовима у спортској опреми, реквизитима (пехари, медаље и слично), превозу, организацији њихових спортских манифестација	500.000 рсд
Укупан износ издвојених средстава у периоду 2021 - 2023	3.240.000 рсд

КОЦ Шид континуирано ради са децом и младима, где је нарочито значајно поменути следеће програме и активности:

- увођење у културни живот младих са инвалидитетом кроз представе и креативне радионице;
- рад са младима из мигрантског центра кроз активности као што су позоришне представе, манифестације, радионице, биоскопске пројекције и слично;
- осмишљавање и одржавање позоришних представа на тему расизма, насиља над женама, вршњачког насиља, насиља над децом, насиља у породици, наркоманије, борбе против канцера и слично;
- рад културних секција: хор, тамбурица, фолклор, оркестар, позориште;
- организација међународног позоришног фестивала „Бина мира”, који је 2023. године реализован у Шиду у сарадњи са Ахенском мрежом из Немачке. Фестивал је окупио 90 младих људи различитих вера и националности из десет држава, који су се кроз дружење и уметност ослободили свих врста предрасуда.

На територији Општине Шид активно раде многобројна удружења грађана, која поред осталог организују и спроводе активности које су намењене младима: Удружење младих „Жути кишобран”, Удружење Сотско језеро, Друштво за борбу против шећерне болести Шид, велики број удружења жена (укупно 18), Удружење пензионера, Одред извиђача Лазар Бибић, Еколошки покрет Шид, Савез удружења бораца НОР-а, Удружење пчелара Шид, Удружење ликовних уметника и стваралаца и друга.

Анализа остварених резултата

Локални акциони план за младе Општине Шид (у даљем тексту: ЛАП) престао је да важи још 2014. године. Од тада, није било унапред планираних активности из области подршке омладинској политици које су сукцесивно и у континуитету реализоване. Подршка младима се заснивала на реализацији културних и спортских дешавања, која су спорадично организована. Поред тога, спровођена је и подршка кроз програме НСЗ и Регионалне развојне агенције Срема (у даљем тексту: РРА Срем) на тему започињања пословања. Ученици завршних разреда средњих школа, који су похађали ове обуке, остварили су право на субвенцију НСЗ за почетак сопствене пословне делатности. Кроз програм „Моја прва плата” који се спроводи од 2021. године, успешно је обучено 75 младих, од чега је 45% младих запослено. У току 2023. године, кроз исти програм је ангажовано 40 лица у јавним институцијама, од 18 до 30 година старости без радног искуства, са територије општине на период од девет месеци. Програм samozапосљавања (који даје младима предност јер добијају додатне бодове на конкурс за посао), даје одличне резултате с обзиром да скоро 90% младих наставља да обавља делатност и након завршетка уговорне обавезе која траје годину дана. Поред тога, у средњим школама се реализују различите секције, које имају веома позитиван ефекат на анимирање, едукацију и ангажовање младих.

Анализа расположивих могућности

Канцеларија за младе

Правилником о организацији и систематизацији радних места у Општинској управи, општинском правобранилаштву и стручним службама Општине Шид, у оквиру Одсека – Канцеларија за локални економски развој, планирано је место за лице које ће обављати послове координатора Канцеларије за младе. Ради се о пословима који се односе на: друштвену бригу о младима, побољшање квалитета живота младих, планирање слободног времена, неговање здравих и безбедних стилова живота. Успостављање континуираног рада

Канцеларије за младе, представља могућност и шансу која до сада није реализована, а која је неопходна за ефикасније и сигурније спровођење свих планираних промена. Средства за опремање Канцеларије за младе обезбедили су Покрајински секретаријат за спорт и омладину у висини од 400.000,00 динара и Општине Шид у износу од 55.000,00 динара.

Канцеларија за младе ће спроводити омладинску политику и активности које ће допринети:

- међусобном повезивању младих
- успостављању механизма да млади учествују у креирању и развоју општинских политика,
- једнаким могућностима младих да остварују права, без обзира на пол, социјални или здравствени статус,
- повећању информисаности младих и њиховом укључивању у доношење различитих програма који се организују,
- повећању могућности за економско оснаживање младих,
- унапређењу омладинског активизма,
- пружању подршке оснивању удружења младих и удружења за младе,
- пружању подршке иницијативама и пројектима младих и за младе,
- превенцији ризичног понашања младих,
- усвајању здравих стилова живота код младих,
- пружању подршке младима у образовању, и то у постизању добрих школских постигнућа, припреми за полагање завршног испита и матуре, унапређењу рада са талентованим младима,
- унапређењу програма неформалног образовања младих,
- промоцији и вредновању волонтерског рада,
- мобилности младих,
- развоју културе у којој се вреднују постигнућа младих.

Основне и средње школе

У Општини Шид постоји пет матичних школа и 14 подручних одељења. Две матичне школе се налазе у градском насељу, док се преостале матичне школе и подручна одељења налазе у ванградским насељима. На подручју општине функционише и једна музичка школа као и основна школа за образовање и васпитање ученика са сметњама у интелектуалном развоју, као и деце са комбинованим и вишеструким сметњама у развоју са територије општине Шид. На територији општине раде **две средње школе**, гимназија „Сава Шумановић” и техничка школа „Никола Тесла”. У оквиру гимназије постоје четворогодишњи образовни профили: општи смер, друштвено-језички смер и смер економски техничар, док техничка школа обухвата различите трогодишње и четворогодишње профиле попут: трговца, бравара, аутомеханичара, пољопривредног техничара и електротехничара рачунара. Деца са територије општине Шид уписују средње школе и на територији општине Сремска Митровица, као што су медицинска, музичка, прехранбено-шумарска

и хемијска школа, као и школа за средње специјално образовање у Сремској Митровици, из разлога што такве средње школе и образовни профили не постоје на њеној територији⁶.

Културни садржаји

Једна од најзначајнијих одлика Општине Шид јесте богато културно наслеђе, од којих су најзначајнији Галерија слика „Сава Шумановић“, музеј наивне уметности „Илијанум“ и Народна библиотека „Симеон Пишчевић“. Најзначајнију улогу у културном животу општине спроводи Културно - образовни центар (КОЦ), који дуги низ година успешно организује многобројне манифестације. КОЦ се састоји од више различитих секција: Српског културно – уметничког друштва „Свети Сава“, Народног оркестра, хора „Хоршидеја“, и аматерског позоришта „Бранислав Нушић“, који окупљају око 300 чланова дечјег, млађег и старијег узраста.

Национална служба за запошљавање

Национална служба за запошљавање редовно спроводи програме Моја прва плата, програм приправника и програм самозапошљавања, који су се показали као изузетно ефикасни. Поред тога, успостављена је сарадња између Општине Шид и НСЗ, која се између осталог огледа у заједничком финансирању јавних радова у које је укључен и одређен проценат младих. НСЗ је 2023. године, са Министарством финансија закључила Уговор о Директном гранту ИПА 2020 „Спровођење иновативних мера и приступа активне политике запошљавања у циљу боље интеграције дугорочно незапослених лица, младих, жена, особа са инвалидитетом и теже запошљивих група на тржишту рада“, у вредности од 5.499.727,46 евра, што представља такође један важан механизам од којих ће млади имати користи. У Филијали Сремска Митровица којој Општина Шид припада, биће пилотиран нови приступ у раду са младима из НЕЕТ⁷ категорије, као део процеса успостављања Гаранције за младе, на шта се Република Србија обавезала у јулу 2021. године. У складу са захтевима Гаранције за младе, младима у року од четири месеца од када су се пријавили на евиденцију незапослених НСЗ, треба обезбедити понуду за запослење, наставак школовања, приправништво или практичну обуку.

SWOT анализа

За израду Програма коришћена је „SWOT“ анализа, као инструмент за процену јачих и слабих страна (S - strengths, W - weaknesses), прилика (O - opportunities) и претњи (T - threats) које могу утицати на њих. У контексту Програма, идентификовани су унутрашњи и спољашњи фактори који могу утицати на успех или спровођења мера и активности које су дефинисане Програмом и детаљније разрађене акционим планом. Резултати SWOT анализе представљени су у Табели 9.

⁶ Подаци преузети из Плана развоја општине Шид 2022 – 2028.

⁷ Млади који нису у образовању, који нису запослени или на обуци

<p>СНАГЕ</p> <ul style="list-style-type: none"> • Квалитетна сарадња свих институција у општини • Богата културна баштина (музеј наивне уметности „Илијанум“, галерија Сава Шумановић, кућа Филипа Вишњића, Културно образовни центар, Народна библиотека „Симеон Пишчевић“, удружења грађана итд.) • Квалитетни спортски објекти и постојање услова за развој спорта • Велики туристички потенцијал општине (археолошки локалитети, тврђаве и замкови, винарије, историјски споменици манастири, излетишта) 	<p>СЛАБОСТИ</p> <ul style="list-style-type: none"> • Пасивност, незаинтересованост и немотивисаност младих • Недовољан број програма за младе • Недовољно атрактивни постојећи програми за младе • Недовољна финансијска средства за програме за младе • Недовољан број простора прилагођених потребама младих • Недовољна укљученост младих у доношење политика на локалном нивоу • Пораст асоцијалних облика понашања • Непостојање високошколских установа
<p>МОГУЋНОСТИ</p> <ul style="list-style-type: none"> • Оснивање Савета за младе • Оснивање Канцеларије за младе • Промоција Програма за унапређење положаја младих • Финансијска подршка МТО и страних донатора • Развој и унапређење програма неформалног образовања • Боље искоришћавање постојећих ресурса • Развој предузетничког духа • Коришћење друштвених мрежа за информисање младих • Израда и пласирање интернет садржаја (youtube канали, подкасти и слично) 	<p>ПРЕТЊЕ</p> <ul style="list-style-type: none"> • Неизвршење трансфера са републичког нивоа ка општини • Континуирани одлазак младих • Неповољна ситуација на тржишту рада • Неповољна економска ситуација која се рефлектује на младе • Безбедносна ситуација у погледу досељавања и понашања миграната

Такође треба истаћи неке од међународних програма за подршку младима. Еразмус+ је највећи европски образовни програм који се бави финансирањем пројеката мобилности и сарадње у области образовања, обука младих и спорта. Настао је 2014. године, а 2021. је ушао у нови седмогодишњи период спровођења који ће трајати до 2027. године, са буџетом од 26 милијарди евра. Посебан део Еразмус+ програма посвећен је младима, који њима и омладинским радницима омогућава да учествују у следећим кључним активностима:

- Пројекти мобилности у области младих
- Партнерства за сарадњу у области младих
- Пројекти за активно учешће младих

- Изградња капацитета у области младих

Европска иницијатива за солидарност (European Solidarity Corps) је програм Европске уније која омогућава младима да, у својим земљама или иностранству, волонтирају или раде на пројектима који су од користи људима на европском континенту.

Анализа потреба младих и дефинисање проблема

А) Анализа потреба младих

У складу са Законом о планском систему Републике Србије („Службени гласник РС”, број 30/18) и Уредбом о методологији управљања јавним политикама, анализи ефеката јавних политика и прописа и садржају појединачних докумената јавних политика („Службени гласник РС”, број 8/19), Општина Шид је током септембра 2023. године спровела анкету намењену младима од 15 до 30 година, како би испитала њихове потребе, интересовања и ставове. Резултати истраживања су искоришћени као полазна основа за израду овог програма. Поред тога, представљени резултати овог истраживања служиће и као практично упутство локалним институцијама и установама да прилагоде и унапреде постојеће програме и садржаје за младе и да увиде на које начине могу да младе информишу и укључе их у креирање нових садржаја и програма.

Анкета је спроведена у форми штампаних упитника који су садржали питања из области образовања, запошљавања, социјалне инклузије, здравља и безбедности, културе и омладинског активизма.

У анкети која је реализована на часовима грађанског васпитања у две средње школе у Шиду – Техничкој школи „Никола Тесла” и гимназији „Сава Шумановић”, учествовало је 185 испитаника (100 младића и 85 девојака) реализована је. Приметна је хетерогена структура учесника анкете у односу на пребивалиште 111 (60%) њих живи у градском подручју Шида, док је 74 испитаника (40%) из сеоских подручја. Имајући у виду да се ради о младима који већи део свог дана проводе у Шиду и учествују у програмима који се спровode на територији општине, јасно је да се ради о циљној групи на основу чијег је мишљења могуће донети објективне закључке о потребама и унапређењу квалитета живота младих у целој општини.

Образовање

У општини Шид постоје две средње школе – Гимназија „Сава Шумановић” и Техничка школа „Никола Тесла”. Гимназију похађа 370 ученика – 214 девојака и 156 младића. Техничка школа броји 280 ученика, од тога њих 228 младића и 52 девојке. Највећи број младих општине Шид који су учествовали у анкети похађа четворогодишњу средњу школу или гимназију. Млади су генерално задовољни образовањем које могу да стекну у средњој школи. Што се тиче питања која се односе на неформално образовање, 111 (60%) испитаника је одговорило да у Шиду имају прилике да присуствују активностима неформалног образовања, док је 74 (40%) испитаника рекло да не присуствује овим активностима. У табели 10 представљени су подаци о областима радионица и семинара (организованим у школи или ван ње), које највише занимају омладину у Шиду.

Табела 10: образовање

НАЗИВ ОБЛАСТИ	Број и проценат заинтересованих за наведену област
Психологија/педагогија	39 (21.3%)

Запошљавање	28 (15.3%)
Предузетништво	27 (14.75%)
Здравље	24 (13%)
Безбедност	25 (13.6%)
Толеранција и социјално укључивање	15 (8.2%)
Екологија	10 (5.4%)
Демократија и права	9 (4.9%)
Развој заједнице	5 (2.7%)
Ништа од наведеног	1 (0.5%)
Укупан број датих одговора	183

На питање: „Који су највећи проблеми са којима се млади суочавају”, 32 (17,3%) испитаника одговорило је да је то лош образовни систем. Кад је реч о формалном образовању, велика већина младих 168 (91%) сматра да је диплома образовне институције веома битна, док 53 (29%) испитаника сматра да је неформално образовање углавном битно. Из наведеног одговора је очигледно да млади и даље велику пажњу посвећују формалном образовању, као и да немају довољно свести о неопходности свог личног усавршавања кроз програме неформалног стручног образовања.

У општини активно ради и ђачки парламент. Приликом посете представника ђачког парламента Општини Шид у октобру 2023. године, ученици су имали прилику да са председником општине разговарају о темама важним за младе, да изнесу своје предлоге и сугестије, али и да се упознају са радом органа општине, пројектима који се реализују, као и онима чија реализација тек предстоји. Том приликом, млади су истакли значај међусобне подршке и подстицање волонтерског рада, као и да је потребно финансирати додатне обуке како би се постигли бољи резултати у образовању. Такође су указали на неопходност већих улагања у школске објекте, нарочито у опрему стручних школа, бесплатне уџбенике и финансијску помоћ младима. Сматрају и да је неопходно организовати припрему за пријемни испит или државну матуру, додатне и допунске часове, подршку у обављању стручне праксе, као и занимљиве програме у области неформалног образовања и забавне рекреативне активности.

Запошљавање и волонтирање

Млади општине Шид су упознати са појмом волонтирања и мишљења су да је учешће у волонтерским акцијама добра припрема за проналажење посла. Ипак, велика већина младих није имала искуства са волонтирањем: 150 испитаника (81%) никада није волонтирало, а 35 испитаника (19%) је одговорило да је имало искуства са волонтирањем (15 испитаника је волонтирало у Аматерском позоришту „Бранислав Нушић” и Црвеном крсту, док је пет испитаника учествовало у дељењу промотивног материјала - флајера и летака). На питање због којих разлога су се определили за волонтирање, рекли су да је то због хуманитарног рада и доприноса локалној заједници, стицања радног искуства и нових знања и вештина. Млади сматрају да волонтерски рад доприноси развоју младе особе на различите начине.

Утисак који се стиче анализом датих одговора је, да је неопходно побољшати понуду, квалитет и промоцију волонтерских програма, који имају вишеструки позитивни ефекат на младе у општини Шид.

На питања која се односе на запошљавање, 157 (85%) испитаника је одговорило да је знање веома битно за проналажење посла. Још један одговор који се истиче, јесте да велики проценат испитаника 139 (75%) сматра да су за запослење веома битна лична познанства и контакти.

Табела 11: запошљавање

Питање	Број и проценат сагласних испитаника
Знање је веома битно за проналажење посла	157 (85%)
Претходно радно искуство је углавном битно	83 (45%)
Лична познанства и контакти су веома битни	139 (75%)
Чланство у организацији или странци није битно	92 (50%)
Бити пријављен на евиденције НСЗ је углавном битно	120 (65%)

Табела 12: самозапошљавање

Питање	Број и проценат сагласних испитаника
Волео бих да покренем сопствени посао	131 (72%)
Не занима ме покретање сопственог посла	54 (28%)
Упознат сам са термином субвенција	55 (30%)
Не знам шта значи термин субвенција	111 (60%)
Нисам сигуран шта значи термин субвенција	18 (10%)

Подаци из претходне табеле указују да је велика већина испитаника заинтересована за покретање сопственог посла, али да им дефинитивно недостају одговарајућа знања из области предузетништва. Осмишљавање програма и обука на ову тему и њихово континуирано спровођење, у значајној мери могу да повећају шансе младих за успех у покретању сопственог посла.

Од укупно 185 испитаника, чак 129 (70%) је спремно да напусти Србију ради запослења, док би 56 (30%) испитаника остало и тражило посао у Србији.

Охрабрује чињеница да су млади заинтересовани да прошире своја знања и вештине и ван система формалног образовања, као и да већина њих има жељу да успостави сопствену пословну делатност. Ипак забрињава

податак да свега 30% испитаника види своју пословну будућност у нашој земљи. У складу са тим, Програмом треба утврдити циљеве и дефинисати мере за остварење њихових амбиција у средини у којој су одрасли.

Социјална инклузија младих

Социјална инклузија представља процес побољшања општих услова за живот у друштву младим људима који представљају неизоставан део тог друштва. Она подразумева олакшавање и подстицање укључивања у заједницу кроз изједначавање шанси, приступ потребним добрима, као и позивање на поштовање њихових права. Социјална инклузија се организује и спроводи како од стране носилаца јавне власти, тако и посредством невладиних организација. Путем анкете су испитивана знања и ставови младих општине Шид о овом питању. 82% испитаника је навело да их је недостатак времена, неинформисаност и чињеница што нису пронашли занимљиве садржаје, спречили да се укључе у активности које се за њих реализују, а одређен број њих (око 18%) је рекао и да их не занимају такве ствари. Од садржаја који су на располагању, млади су се изјаснили да су највише заинтересовани за спортске догађаје, концерте и биоскоп.

Када је реч о слободном времену, 90 испитаника (нешто више од 50%) се изјаснило да у Шиду постоји довољно садржаја за квалитетно провођење слободног времена, мишљења су подељена када је реч о констатацији да квалитетно провођење времена захтева доста новца. 60% испитаника, 111 младих се изјаснило да уме само себи да организује слободно време, те да је за квалитетно слободно време потребна само добра воља.

Младима општине Шид је познат термин „осетљиве групе младих“. Аматерско позориште „Бранислав Нушић“ дуги низ година негује учешће младих лица управо из ове категорије. Црвени крст Шид, у сарадњи са Друштвом за ментално недовољно развијене особе, организује радионице за децу и младе са сметњама у развоју и организује активности којима се ова категорија младих укључује у дешавања на локалном нивоу.

Здравље и безбедност

Седница Савета за младе о унапређењу безбедности и менталног здравља младих одржана је 17. маја 2023. године, након трагедије у београдској школи „Владислав Рибникар“, на којој се дискутовало о више превентивних мера и активности за унапређење безбедности и менталног здравља младих. На тој седници Министарство туризма и омладине представило је предлог о оснивању саветовалишта за младе која ће поред стручњака за ментално здравље имати ангажоване омладинске раднике у локалним срединама. Саветовалишта ће бити смештена у омладинским центрима, клубовима за младе и осталим просторима за младе. Министарство туризма и омладине најавило је и покретање кампање за промоцију менталног здравља младих. Чланови Савета за младе подржали су мере МТО и упутили низ других предлога усмерених на подизање нивоа безбедности и менталног здравља младих, превенцију свих облика насиља, са посебним нагласком на дигитално насиље. До момента закључивања рада на овом извештају, није се формализовало оно о чему се дискутовало и засад нису усвојене мере о којима је било речи. Забрињавајући налаз овог поглавља је да се ни у једној категорији није смањило удео младих који је био изложен неком облику насиља и дискриминације, а у многим категоријама се тај удео повећао.

У овом одељку су испитивани ставови, навике и понашања младих у области здравља и безбедности. Већина испитаних младих 135 (72%) нису пушачи, али је више од половине конзумирало алкохол у последњих 30 дана, а већина је први пут пробала алкохол са 16 година, иако га је доста њих први пут пробало и у ранијем узрасту. Искуство пијанства је доживело њих 105 (57%). Забрињава податак да је 70% испитаника, тј. њих 128

је рекло да је до психоактивних супстанци лако доћи. 148 испитаника (80%) није посетило психолога/психијатра у последњих шест месеци. 90 испитаника (око 49%) је рекло да је у истом периоду посетило лекара или стоматолога.

111 испитаника (60%) је рекло да се осећа безбедно у месту у којем живи, док се 75 испитаника (40%) осећа небезбедно. Као небезбедне локације испитаници су навели центар града, железничку станицу, пругу (због присуства миграната), неосветљене паркове. Истакли су да у Шиду има доста напуштених објеката, да постоје поједине улице и места, као што су насеље Јелица Станивуковић, насеље Исток, Г2, парк у центру Шиде, где се по њиховом мишљењу често сакупљају дилери и конзументи опојних дрога. Сматрају и да су неке раскрснице небезбедне, да се возачи паркирају где стигну, а као потенцијални безбедносни проблем наводе и шуме близу села, због миграната који се у њима скривају. Када је реч о ситуацијама које се дешавају, а које млади процењују као небезбедне, навели су туче у граду на крају изласка, оружје које млади носе (ножеве, бејзбол палице), особе из околних места које су под дејством опојних дрога, фудбалске утакмице на којима често избијају туче, возачи почетници који ноћу возе без сувозача, возња под дејством алкохола, ситуације са мигрантском популацијом, а за коју се сумња да поседује ножеве.

Скоро 80% испитаника је рекло да је физичко насиље међу младима присутно, као и емоционално/психолошко насиље. 51% испитаника се изјаснило да сексуално насиље међу младима није присутно, док је 49% испитаних младих истакло да сексуално насиље постоји.

Млади су у коментарима указивали на проблем вршњачког насиља, на безбедност девојака и жена, на важност развијања безбедносне културе, као и појачан рад на менталном здрављу младих.

Култура

Када су у питању културни садржаји, закључак је да су млади најмање заинтересовани за музеје и галерије, а највише за концертна дешавања и одлазак у биоскоп.

Активизам младих

На основу одговора може се закључити да велики број младих није активно ван школског контекста. Велика већина испитаника (165 младих), није учествовала у акцијама решавања неког проблема у својој локалној заједници. Ипак, охрабрује податак да млади желе да учествују у локалним акцијама које подстичу унапређење квалитета живота у општини.

Предности и недостаци у локалној заједници

На питање који су проблеми са којима се млади суочавају у локалној средини, млади су одговорили да су то на првом месту незапосленост и економски проблеми. Затим следи запошљавање „преко везе”, кршење забране продаје алкохола и цигарета малолетним лицима, лош образовни систем, недостатак места за провођење слободног времена, недостатак културних дешавања, а потом и непоштовање прописа и закона, криминал, корупција и недовољна безбедност.

На питање о садржајима који недостају Шиду како би били задовољнији квалитетом живота, млади су истакли следеће: више концерата, теретана, више омладинских кафића, ресторан здраве хране, више зелених површина, фудбалских терена, шопинг центар, мање пекара, мање кладионица итд. Наведено је и да недостају фабрике јер кад заврше средњу школу не желе да иду из свог места, затим airsoft, paintball, стрелана, куглана. На овом списку су се нашли и бесплатни садржаји и више саржаја за средњошколце, образовни садржаји, курсеви и обуке, факултет, скејт парк и биоскоп са више садржаја.

Како млади истичу, Шиду недостају радионице, семинари и хотел где би се то организовало, јер је то начин да их се задржи у граду, а не само кафићи и кладионице. Потребно је, како наводе, подићи свест о менталном здрављу младих, омогућити неформално образовање, организовати бесплатне курсеве језика и створити услове за могућност запослења и боље плате.

Б) Анализа проблема

На основу приказа кретања показатеља који се прате у области, анализе тренутног стања у сфери омладинске политике као и анализе претходно наведених планских докумената, идентификована су три приоритетна проблема омладинске политике у Општини Шид. У овом процесу коришћена је техника „Израда дрвета проблема”, помоћу које су идентификовани узроци проблема и последице које проблем производи.

Као први проблем, идентификован је **неразвијен активизам код младих**. Кључни **узроци** који доводе до овог проблема су неактивност Канцеларије за младе и Савета за младе, непостојање услова за развој волонтирања код младих, као и недовољно развијена свест о значају и предностима удруживања и заједничког деловања у циљу општег добра. Најзначајније **последнице** проблема су незаинтересованост младих да се укључе у локална друштвена питања, губитак мотивације за решавање друштвених проблема, жеља за напуштањем Шида и потенцијално доношење одлука за младе од стране надлежних органа општине које не производе позитиван ефекат на њихов статус.

Други проблем односи се на **слабу запошљивост младих**, где су као кључни **узроци** препознати: недостатак знања, вештина и компетенција код младих који траже посао, недовољно квалитетни програми о компетенцијама које се траже на тржишту рада, недовољна подршка младим женама, младима из осетљивих друштвених група и младим породицама са децом, као и недостатак континуиране и организоване сарадње са предузетницима и осталим привредним субјектима који послују на тржишту. Негативне **последнице** које проблем изазива су висока стопа незапослености младих, недовољна финансијска независност и зависност од родитеља, одлазак младих из Шида и слабљење потенцијала за развој локалне заједнице.

Трећи проблем који је препознат односи се на чињеницу да су **млади склони небезбедном понашању и нездравим животним навикама**. **Узроци** који до проблема доводе, односе се недовољан број програма за заштиту менталног здравља и превенцију болести зависности који се организовано и континуирано спроводе, неефикасност програма промоције здравих стилова живота и превенције ризичног понашања младих, недостатак одговарајућих образовних програма о безбедности, укључујући и обуку о безбедном коришћењу друштвених мрежа. **Последнице** које проблем изазива, огледају се у повећању деликвенције међу младима, повећању броја младих са болестима које су изазване нездравим навикама и повећање броја младих са менталним проблемима.

Анализа упоредне праксе

Приликом израде Програма, анализирани су активности Канцеларија за младе и удружења које се баве младима, које би у перспективи могле да буду примењене у Шиду. Анализиран је рад Канцеларије за младе Општине Бечеј, која негује и развија услове за спровођење политике за младе. Канцеларија за младе као део Општинске управе је административно тело које води системску бригу о младима на локалном нивоу и одговорна је за спровођење локалне омладинске политике. Општина је обезбедила услове за активно учешће младих у животу и раду локалне заједнице, али и оснаживање креативног испољавања младих. На званичном сајту Канцеларије за младе Општине Бечеј, представљене су њихове активности: развој, спровођење и праћење локалне омладинске политике (израда и праћење спровођење локалних планских

докумената за младе), сарадња са свим релевантним партнерима омладинске политике (умрежавање, комуникација и координација), учешће у изради посебних локалних акционих планова, програма и политика у сагласности са Националном стратегијом за младе, давање мишљења и праћење њиховог остваривања, праћење рада одговорних за рад са младима и трошење општинских средстава, подстицање активизам младих, комуникација са младима, удружењима младих и за младе, обезбеђивање учешћа младих у процесу доношења одлука, обезбеђивање подршке Савету за младе и другим општинским телима, праћење потреба младих анализом трендова стања и потреба и друго. На сајту <https://kzmbecelj.rs/> се могу пронаћи све релевантне информације о активностима које спроводи Канцеларија.

Пример Општине Бечеј је релевантан за израду Програма, имајући у виду да се Општина Шид налази на почетку процеса успостављања локалне канцеларије за младе. Самим тим је успостављање сарадње и размена информација и искуства са младима из бечејске канцеларије од суштинског значаја за успешан и ефикасан рад Канцеларије за младе у Шиду.

Промена која се постиже спровођењем Програма

На основу спроведене анализе расположивих могућности и испитивања потреба младих, идентификовани су правци даљег развоја омладинске политике Општине Шид. Промене су дефинисане имајући у виду финансијске и све друге ресурсе које надлежни органи општине имају на располагању.

Прва промена се огледа у обезбеђивању услова за несметан и ефикасан рад Канцеларије за младе, као кључног актера преко којег се остварује напредак и унапређење стања у области омладинске политике. Жељено стање је, да до 2027. године Канцеларија за младе буде препозната и од стране младих и других субјеката који брину о добробити младих, због своје улоге у развоју и спровођењу програма за младе, као генератор идеја које доприносе активизму младих и њиховом укључивању у живот заједнице. Очекујемо да ће Канцеларија за младе да постане централно место окупљања младих и омладинских удружења, као и место у којем млади могу да се информишу о свим важним питањима за њихов лични развој и усавршавање.

Друга промена која се Програмом постиже, односи се на побољшање услова за запошљавање и самозапошљавање младих, подстицање омладинског активизма, подршку и мотивисање младих да волонтирају, као и укључивање младих од стране надлежних органа општине у доношење одлука у областима које су од њиховог интереса.

Трећа промена која се спровођењем Програма очекује, постићи ће се кроз подршку школским и осталим програмима, који имају за циљ смањење ризичног понашања младих и њихово усмеравање ка здравим и безбедним стиливима живота.

Да би се описане промене оствариле, потребно је омогућити координацију активности свих битних чинилаца омладинске политике - на првом месту Канцеларије за младе и удружења младих, али и осталих органа јединице локалне самоуправе, образовних и здравствених институција, полиције, Националне службе за запошљавање и других. Потребно је да сви наведени субјекти учествују у спровођењу програма од значаја за младе.

Визија

Визија Општине Шид када је у питању омладинска политика, заснива се на жељеним променама и долази из анализе потреба младих, проучавања релевантних планских докумената, као и предвиђања будућих друштвених кретања, изражена је у следећој изјави:

Општина Шид је здрава и безбедна средина у којој млади људи развијају своје личне и професионалне потенцијале, брину о свом здрављу и организовано спроводе активности у циљу општег интереса.

ЦИЉЕВИ ПРОГРАМА

Програм садржи један општи циљ и три посебна циља, који проистичу из дефинисане визије Општине Шид. Поред тога, постигнута је и усклађеност са циљевима Плана развоја Општине Шид 2022 – 2028. године и Стратегије за младе Републици Србији за период од 2023. до 2030. године⁸

Општи циљ: Обезбеђени услови за активно учешће младих у спровођењу омладинске политике

Посебни циљеви:

1. Креирање услова за развијање активизма младих
2. Обезбеђивање услова за запошљавање и samozапосљавање младих
3. Унапређење безбедносне културе младих и промовисање здравих животних навика

Табела 13: Приказ општег и посебних циљева

Општи циљ	Показатељ учинка	Почетна вредност у 2023. години	Циљана вредност у 2026. години	Извор провере
Обезбеђени услови за активно учешће младих у спровођењу омладинске политике	Удео младих који активно учествују у програмима омладинске политике у односу на укупан број младих у Општини Шид у току једне године	3%	15%	Извештај о раду КЗМ Извештај ОДД
	Број младих који су чланови радних група, савета, организација или неформалних група младих која учествују у креирању и спровођењу омладинске политике у току једне године	2	40	Извештај о раду КЗМ Извештај ОДД

⁸ Посебни циљеви 3, 4. и 5. овог документа који се односе на активизам, образовање и запошљавање као и здравље безбедност младих, подударају се са резултатима анализе стања које су спроведене приликом израде Програма. На тај начин је постигнута усклађеност са кровним планским документом.

Посебни циљеви	Показатељ учинка	Почетна вредност у 2023. години	Циљана вредност у 2026. години	Извор провере
Креирање услова за развијање активизма младих	Број младих волонтера у години	0	50	Извештај о раду КЗМ
	Број активности или услуга у чијем креирању су учествовали млади у години	0	5	Извештај о раду КЗМ
Обезбеђивање услова за запошљавање и самозапошљавање младих	Број младих који су похађали обуке за унапређења компетенција за запошљавање и самозапошљавање, а који су се запослили	0	6	Извештај о раду КЗМ Извештај НСЗ
	Број догађаја (обуке, радионице, радне праксе) који се организују на тему запошљавања и	0	6	Извештај о раду КЗМ Извештај НСЗ
Унапређење безбедносне културе младих и промовисање здравих животних навика	Број младих који су похађали програме на тему здравља и безбедности	0	500	Извештај о раду КЗМ
	Број младих који су учествовали у спортско рекреативним активностима	0	2000	Извештај о раду КЗМ

Анализа ефеката опција за остваривање посебних циљева

За остварење посебног циља 1.1: Креирање услова за развијање активизма младих анализирани су следеће опције:

Status quo⁹ опција која подразумева наставак досадашње политике спорадичног спровођења мера и активности које се односе на омладинску политику. Програми и активности које су до сада спровођене имали су одређене позитивне ефекте, али нису биле усмерене на системско унапређење стања у области, па је закључено да наставак такве политике неће довести до очекиваних позитивних промена и остварења

⁹ Status quo опција подразумева одржавање постојећег стања у области одређене политике, без предузимања било каквих регулаторних или других мера

утврђених циљева. Поред тога, реализација програма није испраћена одговарајућом анализом ефеката њиховог спровођења, па је самим тим упитно колики је заиста позитивни учинак сваког конкретног програма, односно да ли је неки од њих потребно укинути, унапредити или изменити у циљу постизања значајнијих позитивних ефеката на младе.

Опција 1: Оснивање Канцеларије за младе које је прописано Правилником, у извесној мери је допринело побољшању постојећег стања, нарочито из разлога што су за успостављање канцеларије обезбеђена финансијска средства за опремање КЗМ и израду Програма. Са друге стране, КЗМ представља само инструмент за постизање жељене промене и остварења утврђених циљева. Рад КЗМ без обезбеђивања осталих услова за развој омладинског активизма, може да произведе само краткотрајне позитивне ефекте. Општина Шид настоји да обезбеди дугорочну одрживост и континуирани развој омладинске политике, па је из тих разлога ова опција одбачена као недовољна за постизање жељених циљева.

Опција 2: Обезбеђивање услова за волонтирање младих које подразумева регрутовање и селекцију волонтера, обуку, праћење и подршку волонтерима на територији Општине Шид. Ова опција „покрива” ужи опсег омладинског активизма, који се односи искључиво на волонтерске активности, при чему се не подстиче удруживање и организовање младих у разне друге облике организовања као што су: предузетништво, заштита здравља, заштита животне средине, развој личних вештина и слично.

Опција 3: Кампања надлежних општинских органа, која подразумева медијску промоцију омладинског активизма. Путем званичног сајта општине, локалних електронских медија и друштвених мрежа, надлежни органи општине би реализовали кампању са позивом младима да учествују у волонтерским и другим активностима и програмима које општина спроводи. На тај начин би се утицало на свест младих о значају удруживања и самоорганизовања, у циљу остварења општег интереса локалне заједнице. Ипак, процењено је да се оваквом врстом мера, која подразумева значајан ангажман и финансијске ресурсе, остварује искључиво краткотрајан позитиван ефекат. Системско побољшање стања у области активизма младих спровођењем ове опције, није одрживо у дужем временском периоду.

Опција 4: Комбинација претходно представљених опција. Успостављање рада КЗМ са прецизно утврђеним надлежностима и одговорностима у њеном раду, реализација различитих врста мера и активности (волонтерске акције, медијске промоције, обуке и радионице и слично) уз благовремено праћење спровођења и извештавање, допринеће остварењу жељеног циља, који ће бити праћен кроз прецизно утврђене показатеље учинка.

Као критеријуми за рангирање опција, узети су претпостављени ниво остварења циља који се опцијом постиже, утицај на буџет Општине Шид, усклађеност са Планом развоја Општине Шид и другим релевантним планским документима, друштвени ефекат – ефекат који ће свака од опција имати на ширу заједницу, као и управљачки ефекат који се односи на процену капацитета за спровођење сваке од опција.

На основу вредновања свих представљених опција у складу са наведеним критеријумима, одлучено је да се изабере опција 4, чије ће спровођење у највећој мери допринети постизању утврђеног циља. Иако изабрана опција подразумева највише средстава и ресурса за реализацију од свих осталих (изражени финансијски и организационо – управљачки ефекти), позитивни друштвени ефекат који опција 4 производи и обезбеђивање одрживости у дужем временском периоду неупоредиво су значајнији у односу на друге разматране опције. Изабрана опција биће представљена кроз две или више одговарајућих мера.

За остварење посебног циља 2.1: Обезбеђивање услова за запошљавање и самозапошљавање младих, разматране су следеће опције:

Status quo опција која подразумева наставак досадашње праксе да НСЗ реализује своје програме подстицаја и подршке, организовања стручне праксе и приправништва. Као што је у претходном делу Програма наведено, ови програми дају резултате, али се њиховим спровођењем само у мањој мери остварује жељена промена. Спровођење ових програма без ангажовања КЗМ, која треба да преузме улогу информисања младих о могућностима које им се пружају, не представља најефикасније решење.

Опција 1: Успостављање центра за каријерни развој младих, где млади могу да добију информације о запошљавању, стажирању и осталим могућностима за запошљавање. Ова опција подразумева издвајање средстава Општине Шид за обезбеђивање одговарајућег простора и опреме, као и најмање једног стручног лица, обученог за пружање услуга центра за развој каријере младих. Опција производи значајне финансијске и организационо – управљачке ефекте: простор, опрема, обука и стално запослење најмање једног службеника.

Опција 2: Развијање програма и спровођење обука за стицање вештина које су тражене на тржишту рада, позитивно утиче на повећање запошљивости младих и доприноси развоју знања и вештина младих којима се на тај начин помаже да буду конкурентнији на тржишту рада. Вештине и знања која је потребно развијати, превасходно се односе на предузетничка знања и финансијску писменост, дигиталне вештине, технике комуникације и слично.

Опција 3: Организација сајмова запошљавања и других предузетничких догађаја, како би се младима омогућила непосредна комуникација са потенцијалним послодавцима. Овакви догађаји вишеструко су корисни за све циљне групе. Са једне стране то су млади који се на оваквим догађајима упознају са ситуацијом на тржишту рада и знањима која се траже и цене, док су са друге стране привредни субјекти (најчешће предузетници, микро мала и средња предузећа) који имају мотив и интерес да на једном месту дођу до важних информација о бројности и квалитету радне у областима у којима послују.

Опција 4: Подршка младим женама, младима из осетљивих друштвених група и младим породицама са децом при запошљавању и самозапошљавању, подразумева идентификовање потенцијалних корисника мере, као и информисање корисника о доступним програмима. Поред тога је потребно израдити и план одговарајућих активности (обуке, логистичка подршка и слично) којим би се наведеним групама помогло да се запосле или покрену сопствени посао.

Као критеријуми за рангирање опција, узети су претпостављени ниво остварења циља који се опцијом постиже, утицај на буџет Општине Шид, усклађеност са Планом развоја Општине Шид и другим релевантним планским документима, друштвени ефекат – ефекат који ће свака од опција имати на ширу заједницу, као и управљачки ефекат који се односи на процену капацитета за спровођење сваке од опција. Након упоредне анализе свих представљених опција, процењено је да је за остварење циља неопходно спровести опције 2, 3 и 4. Опција 1 није изводљива, имајући у виду средства које је потребно издвојити за оснивање и рад каријерног центра. Такође, опција status quo је неприхватљива, с обзиром да би одсуство интервенције довело до погоршања стања у области.

За остварење посебног циља 3.1: Унапређење безбедносне културе младих и промовисање здравих животних навика, разматране су следеће опције:

Status quo опција која подразумева спорадично - „ad hoc” организовање програма и активности у овој области, без претходног прецизног планирања и праћења њихове реализације. Ове догађаје није пратила одговарајућа анализа ефеката, тако да успешност и позитивне резултате реализованих програма није могуће са сигурношћу проценити и представити.

Опција 1: Организовање садржајних и интерактивних кампања о здравом животу, има за циљ да образује и мотивише младе људе да воде здравији начин живота кроз вежбу и правилну исхрану, доприносећи тако општем здрављу и добробити заједнице. Креирање информативних и едукативних материјала који подстичу здраве навике, укључујући online чланке, водиче, савете нутрициониста, рецепте и програме рекреације (часови јоге, заједничка рекреација у природи и слично).

Опција 2: Креирање образовних програма о безбедности, укључујући и обуку о безбедном коришћењу друштвених мрежа, са циљем да се младима скрене пажња на сигурно и одговорно коришћење друштвених мрежа и других интернет садржаја. Пораст ризичних понашања и инцидената на интернету, доводи до потребе да се посебна пажња посвети освешћивању младих када је ова тема у питању. У оквиру ових програма, потребно је организовати и едукацију на тему безбедности у саобраћају.

Опција 3: Кампање и обуке на тему превенције болести зависности и полно преносивих болести, представљају важан аспект области јавног здравља, нарочито код младих. Опција се реализује се циљем да се млади упознају са ризицима и начином превенције у овим областима здравствене заштите. Кроз различите активности, као што су информативни семинари, дељење информативних материјала, трибине и предавања, мера може допринети смањењу вероватноће за добијање болести зависности и полно преносивих болести и олакшати приступ информацијама и услугама које помажу у заштити здравља свих грађана, а нарочито младих особа.

Као критеријуми за рангирање опција, узети су претпостављени ниво остварења циља који се опцијом постиже, утицај на буџет Општине Шид, усклађеност са Планом развоја Општине Шид и другим релевантним планским документима, друштвени ефекат – ефекат који ће свака од опција имати на ширу заједницу, као и управљачки ефекат који се односи на процену капацитета за спровођење сваке од опција. Након коначне процене, изабране опције за реализацију посебног циља 3 су све наведене опције с обзиром на изузетан друштвени ефекат који се њиховим спровођењем постиже. Поред тога, представљене опције не захтевају издвајање значајних средстава и осталих ресурса, па их је као такве могуће квалитетно и ефикасно спровести.

МЕРЕ ЗА ОСТВАРИВАЊЕ ПОСЕБНИХ ЦИЉЕВА И АНАЛИЗА ЕФЕКТА МЕРА

Посебан циљ 1: Креирање услова за развијање активизма младих представља један од приоритета Општине Шид када је у питању омладинска политика. Предуслов је, да се успостави КЗМ, као централна тачка за спровођење омладинске политике у Општини Шид. Доношењем Правилника о систематизацији радних места, креиран је основ да се стално запосли млада особа која ће бити задужена да уз подршку општинске управе и осталих институција које спроводе омладинску политику, прати и извештава о спровођењу Програма и континуирано учествује у унапређењу омладинске политике и статуса младих кроз различите врсте активности. Друштвени ангажман младих у спровођењу идеја и пројеката, повезивање и умрежавање младих, рад на јачању њихових компетенција у различитим областима, представља залог за будућност који треба стално подстицати и развијати. Млади који су се на тај начин развили и изградиле, представљаће „мотор” у креирању позитивних промена у својој околини.

С тим у вези, циљ ће се спровести реализацијом следећих мера:

Мера 1.1: Оснивање и почетак рада Канцеларије за младе

У оквиру ове мере је неопходно применити одредбу Правилника о систематизацији радних места, тако што ће се запослити лице у КЗМ. Након тога је неопходно спровести активности које се односе на обезбеђивање у опремање простора за рад КЗМ, који је потребно организовати у складу са препорученим стандардима надлежног министарства и Смерницама за осигурање квалитета програма омладинског рада Националне асоцијације практичара омладинског рада. Поред наведеног потребно је припремити и спровести обуке на тему развоја личних вештина запосленог службеника у областима истраживања потреба младих, писања и управљања пројектима, управљање променама, медијске писмености, успостављање и развијање партнерстава на локалном нивоу, развој организационе културе и слично. Такође, неопходно је основати програмски одбор КЗМ, сачинити и усвојити план рада на годишњем нивоу, са прецизним дефинисањем носилаца активности, временом реализације и начином на који ће бити обезбеђено праћење реализованих активности.

Показатељ резултата: Број активности које реализује Канцеларија за младе

Финансијски ефекат: За спровођење ове мере обезбеђен је део средстава из буџета Општине Шид

Друштвени ефекат: Реализација наведене мере обезбедиће услове у којима ће се младима пружити прилика да имају своју организацију која брине о њиховим потребама и активно ради на развијању програма за младе, што ће помоћи да се млади развијају и образују, како на личном тако и на професионалном плану.

Управљачки ефекат: У реализацији наведене мере Канцеларији за младе ће подршку пружити Одељење за друштвене делатности Општине Шид, Кабинет председника општине, Општинско веће.

Ризик: Објективни ризик за спровођење мере јесте да дође до промене политичких структура у општини, којима подршка КЗМ неће бити у првом плану.

Мера 1.2: Оснивање Савета за младе

Мера подразумева оснивање општинског Савета за младе, који представља један од најважнијих елемената омладинске политике на нивоу ЈЛС. Савет за младе је инструмент којим се омогућава учешће, одлучивање и видљивост младих у локалној заједници. Савет за младе ће бити успостављен на основу препорука надлежног министарства и Националне асоцијације канцеларија за младе, која је 2018. године спровела истраживање са препорукама за развој и одрживи рад Савета за младе у локалним заједницама. Кључне активности које је потребно спровести у циљу реализације мере, везане су за успостављање сарадње КЗМ са институцијама чији ће представници бити именовани као чланови Савета за младе, организовање састанака са представницима релевантних и избор чланова Савета за младе, одржавање оснивачког састанка, израда Статута и Пословника о раду Савета за младе, на основу којих ће се обезбедити континуиран рад и на тај начин ојачати механизам за ефикасно унапређење стања у предметној области.

Показатељ резултата: Усвојен статут и Пословник о раду Савета за младе.

Финансијски ефекат: За спровођење ове мере није потребно обезбедити додатна средства

Друштвени ефекат: Оснивање Савета за младе допринеће оснаживању услова за спровођење омладинске политике. Успостављањем континуиране и ефикасне сарадње на релацији КЗМ – Савет за младе – млади, повећавају се шансе да се циљеви утврђени Програмом у потпуности реализују.

Управљачки ефекат: Оснивање Савета за младе биће реализовано постојећим капацитетима општине. Носилац мере је КЗМ, партнери у реализацији су Одељење за друштвене делатности и остале институције и удружења која буду именована у састав Савета за младе.

Ризик: Незаинтересованост и одсуство мотивације чланова Савета за младе да се одговорно посвете свом раду, одсуство подршке раду Савета за младе од стране надлежних органа општине.

Мера 1.3: Обезбеђивање услова за волонтирање младих

Предметна мера подразумева унапређење услова за реализацију волонтерских програма у делу који се односи на младе, са циљем да се повећају могућности за волонтирање младих. Суштина спровођења мере, пре свега је усмерена ка мотивисању младих људи да буду волонтери, што ће се спровести реализацијом различитих активности: успостављање односа партнерства и сарадње са разним локалним институцијама, израда промотивног материјала о значају волонтеризма, промоција волонтерских акција путем друштвених мрежа и локалних медија и слично. Подизање свести о друштвеном значају активизма младих и њиховом ангажовању у оквиру заједнице, производи изузетно значајан друштвени ефекат, који се огледа у мотивацији свих осталих друштвених чинилаца (без обзира на делатност коју обављају) да се понашају у складу са принципима солидарности и заједничког ангажмана у циљу општег добра.

Неопходан услов за развијање волонтеризма подразумева развијање партнерске мреже са привредним субјектима, институцијама и организацијама које имају потребу да ангажују волонтере, с једне стране, а са друге стране, унапређење сарадње са образовним институцијама ради информисања и мотивисања младих да се укључе у волонтерске акције. Предметна мера подразумева и обезбеђивање потврда о волонтирању које младима могу да помогну да се боље позиционирају приликом конкурисања за посао или остваре бенефиције приликом студирања.

Показатељ резултата: Број младих ангажованих волонтера, број спроведених волонтерских акција

Финансијски ефекат: Део средства за спровођење мере биће обезбеђен у буџету, док ће део средстава бити обезбеђен од донатора

Друштвени ефекат: Спровођење мере имаће позитиван утицај на младе, због стицања различитих личних и професионалних знања и вештина. Волонтирање ће помоћи да се млади развијају као одговорне и племените личности које својим деловањем доприносе добробити различитим друштвеним групама. С обзиром да се волонтирање може организовати у више различитих области (заштити природе и животне средине, образовање, култура, спорт, социјални рад, здравствена заштита), могућност да се ангажују млади различитих интересовања и занимања су веома велике.

Управљачки ефекат: За спровођење мере биће задужени КЗМ и Одељење за друштвене делатности. Партнери у спровођењу мере су представници локалних привредних субјеката који су спремни да учествују у ангажовању или регрутовању волонтера, удружења младих, образовне институције, установе културе, социјалне бриге и здравствене институције.

Ризик: Објективни ризик за спровођење мере јесте незаинтересованост младих за волонтерски рад, као и неспремност привредних субјеката и институција са територије Општине Шид да ангажују волонтере у складу са опште прихваћеним правилима волонтирања.

Мера 1.4: Побољшање услова за омладински активизам и унапређење знања младих за рад у омладинским организацијама и неформалним групама

Мера је усмерена ка спровођењу активности у вези са унапређењем услова и подстицањем младих на удруживање и заједничко деловање. Циљ је да се млади подстакну на оснивање нових удружења, при чему ће се посебна пажња посветити њиховом оспособљавању за сарадњу и успостављање партнерског односа

са КЗМ и другоим локалним институцијама. Предметна мера позитивно утиче и на јачање капацитета постојећих организација младих и за младе које функционишу на територији Шиде.

Неке од активности које ће допринети реализацији мере, односе се на организовање инфо-сесија у циљу упознавања младих са прописима којима је регулисано формирање и функционисање удружења грађана, као један од првих предуслова за легално и ефикасно укључивање младих у област друштвеног активизма.

Затим је важно континуирано спроводити заједничке акције КЗМ и постојећих организација цивилног сектора и неформалних група младих, које доводе до изградње партнерских односа на тој релацији, што омогућава синхронизован рад и рационалну и ефикасну потрошњу расположивих ресурса.

Поред наведеног, од значаја за реализацију мере ће бити и организација и спровођење обука за младе (појединца или представнике удружења), на тему осмишљавања, израде и реализације пројеката. Овакав вид образовања, омогућава младима да успоставе сарадњу са институцијама и организацијама из осталих делова Србије и иностранства, која се баве финансирање различитих пројеката из области омладинске политике.

Показатељ резултата: Број младих из формалних и неформалних група који су учествовали у обукама, број пројеката које су осмислиле неформалне и формалне групе младих, број младих који су учествовали у активностима које организује КЗМ у сарадњи са партнерима

Финансијски ефекат: Део средстава за спровођење мере биће обезбеђен у буџету општине, док ће део средстава бити обезбеђен од донатора.

Друштвени ефекат: Позитиван друштвени ефекат мере испољава се у виду подизања свести о значају омладинског удруживања и њиховог заједничког деловања у областима које их занимају, што у ширем смислу позитивно утиче и на целу локалну заједницу.

Управљачки ефекат: Реализатори мере су КЗМ и Одељење за друштвене делатности, док су партнери у спровођењу мере представници удружења младих са територије Општине Шид, КЗМ и Савет за младе.

Објективни ризик за спровођење мере, јесте незаинтересованост младих за учешће у овом програму, односно непостојање или мали број удружења на територији Општине Шид, која имају амбиције и желе да се додатно оснаже у области бриге о младима.

Посебан циљ 2: Обезбеђивање услова за запошљавање и самозапошљавање младих

Узевши у обзир економску кризу и нестабилне глобалне трендове развоја, подршка запошљавању и самозапошљавању младих, свакако представља један од најзначајнијих приоритета на свим нивоима управљања. С тим у вези, намера Општине Шид је да обезбеди услове како би млади били конкурентни на тржишту рада које се непрестано мења и компликује. Због тога је важно да се младима пружи подршка да пажљиво одаберу свој образовни пут и образују се у складу са личним особинама и интересовањима.

Да би унапредили своје знање и вештине, млади треба да се ангажују у радној пракси и приправништву како би стекли искуство, и то у оквиру и ван формалног образовања. Такође, они треба да развију вештине које су у складу са потребама тржишта рада, при чему је неопходно да буду информисани и о начину на који могу да искористе могућности које се пружају за запошљавање преко интернета, као и да развију неопходне предузетничке вештине. Све наведене процесе потребно је реализовати водећи рачуна о потребама свих категорија младих, нарочито оних који припадају угроженим групама (млади са хендикепом, млади са децом, самохране мајке, млади из социјално угрожених породица итд).

Мера 2.1: Развијање програма и спровођење обука за стицање вештина које су тражене на тржишту рада

Предметна мера доприноси унапређењу знања код младих која ће их учинити конкурентним на тржишту рада. С тим у вези, реализоваће се више различитих активности, усмерених ка јачању пословних компетенција и вештина младих: дигитална писменост, израда радне биографије, пословна комуникацију и слично.

Млади ће нарочито бити охрабривани у погледу покретања сопствених пословних активности, како би стекли финансијску и професионалну независност. Због тога ће се посебно обратити пажња на образовање младих у погледу планирања пословних активности, са нагласком на регулативу из области пореске политике. Спровођење мере зависи и од умрежавања локалних актера у циљу унапређења подршке младима у области запошљавања и samozapoшљавања. Одсуство системске сарадње свих релевантних локалних субјеката, смањује шансе да се у предметној области реализују утврђени циљеви и побољша опште стање.

Показатељ резултата: Број реализованих програма у току године. Број младих који су учествовали у тим програмима у току године.

Финансијски ефекат: За спровођење ове мере су потребна додатна средства која ће се планирати буџетом у складу са могућностима. Део средстава за реализацију мере, биће обезбеђен од донатора.

Друштвени ефекат: Спровођење ове мере има изузетно велики позитивни ефекат на младе. Циљ је да се млади мотивишу, образују и учине конкурентним на тржишту рада које се мења из дана у дан. Ефикасно реализована мера, позитивно утиче на одрживост започетог пословања, што ће имати „шире” позитивне ефекте на предузетничко пословање и економски развој, а далекосежно и обезбедити нова радна места и бољи квалитет живота.

Управљачки ефекат: Постојећи капацитети Општине Шид су довољни да се мера спроведе. Међутим, за ефикасну реализацију мере и свих дефинисаних активности, неопходно је успоставити синхронизовани рад носиоца мере и свих партнера у спровођењу.

Ризик: Објективни ризик за спровођење мере јесте недостатак финансијских средстава и погоршање ситуације на тржишту рада, услед неповољне економске ситуације.

Мера 2.2: Организација сајма запошљавања и других предузетничких догађаја

Умрежавање КЗМ и осталих органа општине са предузетницима и другим привредним субјектима је неопходно како би се реализовала мера и остварио утврђени циљ. Благовремени проток важних информација у великој мери доприноси да млади и њихови потенцијални послодавци остваре контакт, а касније и сарадњу на обострано задовољство. С тим у вези, дефинисане су активности које ће допринети жељеној промени.

Информисање представника КЗМ о мерама активне политике запошљавања намењене и младима и послодавцима од стране НСЗ, доприноси ефикаснијем запошљавању и значајним уштедама. Такође је значајно упоставити комуникацију од послодавца према КЗМ и НСЗ о потребним кадровима и доступним радним местима, на основу којих ће се по потреби одржавати сајмови и други слични догађаји. Активности које је потребно спровести односе се на проналажење одговарајућег простора за одржавање сајма, анимирање свих субјеката који имају интерес да учествују у овим догађајима и спровођење квалитетне

промоције (локални медији, друштвене мреже и слично), прибављање информација од послодаваца о слободним радним местима и образовним профилима итд.

Показатељ резултата: Број одржаних сајмова и других догађаја. Број младих који су учествовали на тим догађајима.

Финансијски ефекат: Један део ове мере ће се финансирати средствима из буџета општине. За поједине активности неће бити потребна финансијска средства.

Друштвени ефекат: Мера производи позитивни ефекат на младе, с обзиром да им се пружа прилика да се упознају са ситуацијом на тржишту и потенцијалним послодавцима из области у којој конкуришу. Младима се такође пружа прилика да стекну искуство у комуникацији са послодавцима и обаве своје прве пословне разговоре, што је значајно без обзира да ли су се запослили или не.

Управљачки ефекат: Постојећи капацитети Општине Шид су довољни да се мера спроведе. Међутим, за ефикасну реализацију мере, неопходно је успоставити синхронизовани рад носиоца мере и свих партнера у спровођењу укључујући и представнике послодаваца.

Ризик: Незаинтересованост послодаваца за учешће у оваквим догађајима. Неодговорност свих субјеката у вези са међусобном разменом битних информација, што неминовно доводи до неуспеха оваквих догађаја.

Мера 2.3: Подршка младим женама, младима из осетљивих друштвених група и младим породицама са децом при запошљавању и samozapoшљавању

Остварење циља подразумева укључивање свих категорија младих у програме који се спроводе. Прва активност од значаја за спровођење мере је евидентирање младих из ових циљних група. Носилац активности је КЗМ, која ће попис спровести у сарадњи са Центром за социјални рад и НСЗ.

Након евидентирања младих, следи израда програма и плана спровођења обука. Млади ће се обучавати у циљу стицања личних знања и вештина: комуникација, дигитална писменост, израда CV-а, курс језика и слично.

Показатељ резултата: Број младих из наведених категорија који су учествовали у реализованим обукама.

Финансијски ефекат: За спровођење мере, део средстава је потребно обезбедити из буџета општине. Други део средстава биће обезбеђен кроз учешће на конкурсима.

Друштвени ефекат: се односи на оживљавање и унапређење живота младих из наведених категорија, што такође има позитиван утицај на породице и на привреду. Спровођење ове мере се очекује да ће повећати мотивацију младих за запошљавање и samozapoшљавање и допринети бољем квалитету њиховог живота на територији Општине Шид.

Управљачки ефекат: Неопходност координисаног рада свих релевантних организација у процесу.

Ризик: Објективни ризик је да организације можда неће бити способне да учествују на конкурсима, како на локалном нивоу, тако и на националном и међународном нивоу.

Посебан циљ 3: Унапређење безбедносне културе младих и промовисање здравих животних навика

Здравље и безбедност младих играју кључну улогу у омогућавању активног и квалитетног живота. Основни циљ је да се помогне младим људима у развоју здравих начина живота, промовише безбедно репродуктивно

понашање, обрати пажња на њихово ментално здравље и омогући приступ здравственим услугама. Истовремено, важно је омогућити младима да се суочавају са изазовима које носи однос са вршњацима, и обезбедити њихово физичко, ментално и социјално благостање.

Мера 3.1: Развијање и подршка програмима промоције здравих стилова живота и превенције ризичног понашања младих

Реализацијом мере постиже се непосредни утицај на понашање младих са циљем да се смањи ризично понашање и утиче на развој културе практиковања здравих животних стилова. За реализацију активности у оквиру наведене мере биће надлежна КЗМ, у сарадњи са Домом здравља и Црвеним крстом. Наведене институције ће правити годишњи план са темама које се могу обрадити кроз организовање радионица, трибина, семинара и слично. Неке од активности, подразумевају едукацију за младе и њихове родитеље о превенцији вршњачког и дигиталног насиља, здравих стилова живота и слично. Поред тога, биће организоване спортске и друге активности у природи, где ће се млади кроз дружење и рекреацију упознати са најважнијим питањима из ове области.

Показатељ резултата: Број реализованих догађаја. Број младих који су учествовали у овим догађајима

Финансијски ефекат: За спровођење мере нису потребна финансијска средства

Друштвени ефекат: Позитиван друштвени ефекат огледа се у чињеници што ће велики број младих прихватити здраве начине живота и постати свесни ризичних и потенцијално опасних понашања. Ова нова освешћеност ће значајно утицати на побољшање квалитета њихових живота и живота њихових породица. Уопштеније посматрано, мера може да допринесе смањењу стопе криминала и ризичних понашања, што је од изузетног значаја за општу безбедност и благостање свих грађана Општине Шид.

Управљачки ефекат: Општина Шид има капацитете за реализацију мере, коју ће реализовати КЗМ, уз подршку Дома здравља, Одељења за друштвене делатности и стручних лица из средњих школа (педагози и психолози).

Ризик: Недовољна заинтересованост младих за едукацију на ову тему значајно може да смањи ефикасност предметне мере.

Мера 3.2: Заштита и унапређење менталног здравља младих

Предметна мера ће се реализовати спровођењем активности које се односе на организовање редовног саветовања за младе у КЗМ, успостављање сарадње и партнерског односа са установама и удружењима које имају искуства у реализацији обука на тему менталног здравља младих, као и организовање трибина на тему заштите менталног здравља младих. Најпре је неопходно утврдити да ли на територији Шида постоји довољан број установа, удружења и стручњака у предметној области који би могли да буду ангажовани за реализацију наведених активности. У складу са резултатима, потребно је осмислити и написати економичан и одржив план реализације наведених активности.

Показатељ резултата: Формирано саветовалиште у оквиру КЗМ. Број организованих активности и број младих учесника

Финансијски ефекат: Средства за спровођење мере потребно је обезбедити из буџета општине. Други део средстава биће обезбеђен од донатора.

Друштвени ефекат: Задовољство младих због побољшања менталног стања, што је неопходан услов за вођење квалитетног живота у будућности.

Управљачки ефекат: За успешну реализацију мере потребно је организовати редовна саветовалишта за младе у оквиру КЗМ, што ће бити спроведено у сарадњи са локалним здравственим установама и средњим школама. Остале активности ће се спроводити у зависности од доступности стручних капацитета и финансијских средстава која су на располагању.

Ризик: Недостатак финансијских средстава за редовно спровођење планираних активности, недостатак стручних капацитета.

Мера 3.3: Унапређење услова за превенцију болести зависности и полно преносивих болести

Организацијом разних активности као што су трибине, медијске кампање, обележавање важних међународних догађаја на тему борбе против болести зависности, позитивно се утиче на подизање нивоа обавештености и знања младих о различитим облицима друштвено неприхватљивог и штетног понашања, као што су употреба алкохола, дувана, опојних дрога и коцкање. Поред тога, спроводиће се едукација на тему полно преносивих болести и знања о репродуктивном здрављу, као и обуке у циљу превенције зависности од друштвених мрежа, компјутерских игрица и коцкања.

Показатељ резултата: Број организованих догађаја и број учесника.

Финансијски ефекат: Део средстава ће се обезбедити из буџета Општине Шид, а део од донатора.

Друштвени ефекат: Спровођење мере имаће позитиван утицај на младе - на бољи квалитет њиховог живота и живота њихових породица. У ширем смислу, мера ће допринети смањењу броја кривичних дела, случајева насиља и несрећа изазваним конзумирањем алкохола и опојних дрога.

Управљачки ефекат: За спровођење ове мере задужена је КЗМ, уз подршку релевантних здравствених установа, средњих школа и удружења.

Ризик: Мотивисаност младих да учествују у наведеним активностима.

МЕХАНИЗАМ ЗА СПРОВОЂЕЊЕ МЕРА И НАЧИН ИЗВЕШТАВАЊА О СПРОВОЂЕЊУ ПРОГРАМА

Програм се усваја на период од 2024. до 2027. године. Мере предвиђене овим програмом, биће реализоване у складу са динамиком утврђеном Акционим планом за спровођење Програма за период 2024-2027, који чини њен саставни део. Акциони план је усвојен заједно са Програмом за цео временски период важења Програма (први квартал 2024 – четврти квартал 2027. године). Спровођењем Програма, управљаће *Координационо тело за спровођење Програма*, које ће бити састављено од представника Општинског већа Општине Шид надлежних за предметну област, представника КЗМ, као и представника других институција који учествују у спровођењу утврђених мера и активности. По потреби, у рад Координационог тела ће бити укључени представници удружења младих. Административну, техничку и стручну подршку раду Координационог тела, пружаће КЗМ. Координационо тело ће најмање два пута годишње одржавати седнице, на којима ће бити представљен кратак извештај о спроведеним мерама и активностима из Програма, као и о проблемима који су препознати у спровођењу појединих мера и активности. КЗМ ће једном годишње, Скупштини Општине Шид подносити на усвајање годишњи извештај о спровођењу Акционог плана и то у року од 120 дана по истеку сваке календарске године.

ИНФОРМАЦИЈЕ О РЕЗУЛТАТИМА КОНСУЛТАТИВНОГ ПРОЦЕСА

У процесу израде Програма, у складу са чланом 32. Закона о планском систему Републике Србије („Службени гласник РС”, број 30/18), спроведене су консултације са циљним групама и заинтересованим странама, са циљем да се прикупе неопходни подаци и информације о тренутном стању у области, на основу којих ће се даље базирати рад на предметном документу. Општина Шид је у складу са Одлуком Општинског већа Број: 56/2 – III-23 од 24. августа 2023. године, 31. августа 2023. године, на свом званичном сајту објавила Обавештење о почетку израде Програма за унапређења положаја младих општине Шид, за период 2023 – 2027. године. Консултације су спроведене коришћењем две методе: прикупљањем писаних коментара и реализацијом анкете о анализи и потребама младих. Прикупљање коментара је реализовано тако што је Општина Шид је омогућила заинтересованој јавности да све своје предлоге, идеје и коментаре за уређење предметне области достави путем мејл адресе kzm@sid.rs. Ова метода није дала очекиване резултате, имајући у виду да у ниједан коментар није достављен. Са друге стране, анкета која је спроведена на узорку од 183 испитаника (млади узраста од 15 – 30 година), дала је потпуни увид у стање у области. Анкета је реализована посредством писменог упитника, којим су обухваћене све области од значаја за младе: образовање, запошљавање, социјална инклузија, здравље и безбедност, култура и омладински активизам. Кључни налази анкете представљали су основ за израду Програма, па се може рећи да су подаци и информације добијене овим путем били од изузетног значаја за даљи рад. Поред анкетирања младих, спроведене су консултације са релевантним организацијама цивилног друштва која постоје на територији Општине Шид, са жељом да се сви актери омладинске политике (попуњавањем одговарајућег упитника) укључе у израду Програма и својим идејама и предлозима допринесу његовом квалитету.

На основу свих прикупљених података података, чланови радне групе су закључили да је у наредном периоду рада на Програму потребно уложити додатни напор како би се прецизније утврдили приоритетни проблеми са којима се млади сусрећу, а самим тим и циљеви који се Програмом желе постићи. С тим у вези, донета је одлука да се спровођење Програма одложи за први квартал 2024. године, како би се избегао ризик да се поједине мере и активности не спроведу на утврђен начин. Уз то је спроведена и додатна анализа правног оквира којим се регулише плански систем у Републици Србији, те је закључено да је најсврхисходније да се приступи доношењу Програма у складу са одредбом члана 14. став 3. Закона о планском систему Републике Србије, којим је прописано да се Програм као документ јавне политике усваја по правилу за период до три године, а остваривање циљева програма планира се и прати посредством акционог плана за његово спровођење. На тај начин је омогућено прецизније планирање, спровођење и праћење спровођења Програма у краћем, трогодишњем временском периоду (први квартал 2024. године – четврти квартал 2026. године), што је детаљно разрађено кроз припадајући акциони план. У складу са наведеним, радна група је одлучила да се назив Програма измени, тако да обухвата временски период од 2024. до 2027. године. Консултативни процес је окончан 15. новембра 2023. године, након чега је радна група наставила са израдом документа, за који ће бити спроведена јавна расправа.

ПРОЦЕНА ФИНАНСИЈСКИХ СРЕДСТАВА ПОТРЕБНИХ ЗА СПРОВОЂЕЊЕ ПРОГРАМА

За потребе спровођења мера предвиђених Програмом и припадајућим акционим планом, потребно је обезбедити средства из буџета Општине Шид, као и одређена донаторска средства. Део активности ће бити реализован кроз јавне позиве удружењима у области образовања, јавног здравља, културе, заштите животне средине, у области социјалне бриге и унапређења саобраћајне безбедности. У тренутку израде Програма, Општина Шид није била у могућности да наведе конкретне износе финансијских средстава и буџетских

позиција на којима се та средства налазе, већ ће се предвиђене мере и активности обезбеђивати sukcesивно, у складу са приоритетима и могућностима, почевши од првог квартала 2024. године.

ОБЈАВЉИВАЊЕ

Програм за унапређење положаја младих Општине Шид 2024 – 2027, биће објављен у Службеном листу Општине Шид и на званичној интернет презентацији Општине Шид <https://sid.rs/>